

Nr 148.

Av herr **Julin**, *angående förbättrad slutlön för vissa tjänstemän i kommunikationsverken.*

I sitt betänkande angående gemensamt lönesystem samt löneroglering vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk (Avd. Utgångspunkter vid lönerogleringen, sid. 213) uttalade kommunikationsverkens lönekommitté, att det måste anses utgöra ett obestridligt socialt intresse, att staten avlönar sina tjänstemän så, att de kunna successivt höja sina levnadsvillkor, samt att en allmän sänkning av tjänstemannakårens levnadsstandard inträtt under de år, som föregått ifrågavarande löneroglering. Detta sistnämnda förhållande gällde ej blott beträffande de lägst å avlöningsskalan stående befattningshavarna utan hela avlöningsskalan igenom. Vid en löneroglering kunde man icke, fortsatte kommittén, bortse härifrån, utan borde det tillses, att tjänstemännen icke blott lämnades möjlighet att återfå sin förutvarande ställning inom samhället utan även sattes i tillfälle att än vidare förbättra sina levnadsvillkor.

Man måste erkänna, att denna utgångspunkt avspeglade sig i stort sett i de löneökningar, vilka kommitténs förslag innebar. Men går man till att granska de för olika kategorier tjänstemän i löneplanen fastställda lönerna, skall man finna, att kommitténs framförda, ovan refererade synpunkter icke i allo vunnit den konsekventa tillämpning, som varit önskvärd och av förhållandena i övrigt påkallad. Särskilt är detta fallet med de i 8:e lönegraden placerade, förutvarande så kallade tjänstemännen av högre grad vid kommunikationsverken.

I den del av betänkandet, som avhandlar befattningarnas gruppering i lönegrader, framhöll kommittén beträffande postexpeditörerna, att dessas placering i åttonde lönegraden icke innebure någon rubbning i deras dåvarande ställning. Det förhållandet, att kontorsskrivare, ritare, stationsskrivare och telegrafassistenter förut varit jämställda med postexpeditörer och i kommitténs förslag jämväl intoges i 8:e lönegraden, medförde att lönerogleringen ej heller för dessa kategorier relativt sett innebure någon förändring i deras förutvarande löneställning. Vad som här nedan principiellt anföres ifråga om endera av de nämnda befattningarna, måste således få sin tillämpning även på de övriga av ifrågavarande befattningar.

Verkningen av den nya löneplacering, som från och med den 1 juli 1920 blev definitiv, framgår av följande tabell, utvisande

Ökning i slutlön å billigaste ort (grundlön).

Lönegrad	Befattning	Belopp i kronor
1.	Stationskarl	345
2.	Vagnskötare	285
3.	Lokomotiveldare m. fl.	435
4.	Stationsförman m. fl.	405
4.	Stallförman m. fl.	405
5.	Tågmästare m. fl.	405
8.	Lokomotivförare och maskinist	465
8.	Verkstadsmästare	825
8.	Vagnmästare och ledningsmästare	465
8.	Stationsskrivare m. fl.	240
8.	Postexpeditörer, telegrafassistenter	260
9.	Lokomotivmästare	405
10.	Förste stationsskrivare och bokhållare	480
11.	Förste bokhållare och förste telegrafist	480
12.	Underinspektör m. fl.	480
13.	Byråassistent m. fl.	540

Väl kan det invändas, att begynnelselönerna för stationsskrivare m. fl. genom den nya löneregleringen undergått en relativt sett tämligen stor förhöjning, men detta förhållande har dock icke fått den betydelse för härav berörda befattningshavare man vid första påseendet skulle kunna tillmäta det. Till en del har denna höjning nödvändiggjorts av ändringar i löneställning för vissa andra befattningsgrupper, men framför allt av de rekryterings-svårigheter, kommunikationsverken vid tiden för löneregleringen hade att kämpa med på grund av de höga lönerna å andra arbetsområden. Den bättre löneställningen i begynnelsen har betydelse en begränsad tid framåt, medan den efter den mognade tjänstemannens krav tillmätta slutlönen har sin betydelse under den avgjort längre perioden av en befattningshavares tjänstetid. Den tid, varunder slutlönen för befattningshavare av här berörda slag numera åtnjutes, har kommit att, till följd av de i hög grad försämrade befodringsförhållandena för flertalet, utsträckas vida över det mått, som ansågs normalt, när nu gällande avlöningsreglemente fastställdes. Av allt att döma torde någon förändring i nu omnämnda förhållanden på länge icke vara att förvänta.

Det är allbekant, att valet av levnadsyrke ävensom senare familjebildandet sker under hänsynstagande till de utsikter till förbättrade inkomster, som framtiden har att erbjuda. De manliga tjänstemän, inom 8:de lönegraden, om vilka här är fråga och vilka ju utgöra rekryteringsmaterialet för större delen av de högre tjänsterna inom kommunikationsverken, hava under tidigare år kunnat med stor sannolikhet räkna med vissa befodringsmöjligheter. Befodringsmöjligheterna hava också spelat in som en icke oviktig faktor vid lönesättningen, något som kommunikationsverkens lönekommitté också

uttryckligen uttalar i sammanhang med motiveringen för lednings-, vagns- och verkstadsmästares placering i 8:de graden. För dessa är 8:de graden att betrakta som sluttjänst, medan den är begynnelsestjänst för bl. a. kontors- och stationsskrivare, vilka — som kommittén säger — vid unga år erhålla sina befattningar och i regel kunna erhålla befordran till högre avlönade tjänster (sid. 181).

Dessa befodringsmöjligheter ha emellertid visat sig alltför otillräckliga för att giva åt tjänstemännen i gemen sådan lön, som för att citera 1907 års lönekommission »må kunna nödortfigt motsvara de ökade behov, som vid en mera framskriden levnadsålder med tvång göra sig gällande».

Ett mycket stort antal tjänstemän i 8:e lönegraden inom kommunikationsverken, för vilken denna grad borde vara passage-tjänst, få nämligen för närvarande för alltid stanna i denna grad och flertalet av dem, som stiga högre, nå sin första befordran alltför sent för att icke allvarsamt rubba hela den beräkning, på vilken de fotat sin levnadsstandard. I postverket t. ex., där förhållandena äro särskilt framträdande, funnos i mitten av november 1924 icke mindre än 363 manliga och 185 kvinnliga tjänstemän i ålder över 45 år, vilka alltjämt kvarstå i postexpeditörsggraden, tillhoppa alltså 548 tjänstemän av en kår på 1,074 personer. I närvarande stund finnas i runt tal 300 manliga och 140 kvinnliga tjänstemän, som tillhört postverket i 20 år och därutöver och hela sin tjänstetid tillhört och alltjämt kvarstå i postexpeditörsggraden.

För statens järnvägar kunna följande siffror anföras.

Medellevnadsåldern vid befordran från stationsskrivare till förste stations-skrivare var år 1918 37 år och medeltalet ordinarie tjänsteår vid dylik befordran 13 år. Motsvarande siffror för 1919 äro 38 och 14, för år 1920 37 och 14. Sedan 1920 har blott tre dylika befordringar ägt rum. Medeltalet för 1925 torde följaktligen bliva 42 levnadsår och 19 ordinarie tjänsteår. Vad beträffar befordran från kontorsskrivare till bokhållare är situationen än sämre. En nyligen företagen undersökning utvisar, att kontorsskrivarna vid järnvägsstyrelsens kontor hava i *medeltal* 44 levnadsår och 19 ordinarie tjänsteår. De som kunna anses stå i tur till befordran hava omkring 25 ordinarie tjänsteår.

I telegrafverket äro förhållandena gynnsammare. Telegrafassistentkåren är obetydlig till antal vid sidan av motsvarande kårer i postverket och statens järnvägar. Telegrafassistenterna äro endast 95 och av dessa hava endast 17 uppnått slutlön.

Man kan beräkna, att den 1 juli 1925

av 1,100 postexpeditörer.....	500 manliga och 220 kvinnliga
» 700 stationsskrivare och kontorsskrivare	400 samt
» 100 telegrafassistenter	20 eller att
av 1,900 här berörda tjänstemän	1,140 inneha
slutlön, och av dessa torde	

425 postexpeditörer,

90 stationsskrivare och kontorsskrivare samt

15 telegrafassistenter eller tillhopa

530 tjänstemän hava inhaft slutlön i 6 år och däröver.

För tjänstemän, som på sätt dessa måst göra, kvalificerat sig för högre uppgifter och haft rätt att vänta sig en däremot svarande högre löneställning, måste dessa förhållanden bliva nedbrytande. Redan i den grad de innehava, är dem ålagt mycket mer krävande arbetsuppgifter än som kan anses erhålla sin ersättning genom nuvarande avlöningar, men detta skulle med mindre olägenhet kunnat bäras, om man haft att räkna med befordran inom rimlig tid. Då, såsom ovan visats, sådan ej längre står att erhålla, måste tagas i övervägande åtgärder att på något sätt kompensera dessa ogynnsamma förhållanden. Jag anser att bärande skäl skulle kunna anföras för att kårerna i sin helhet flyttades till närmast högre lönegrad, men jag inser, att det statsfinansiella läget icke för närvarande medger en så radikal åtgärd, utan måste man begränsa sig till att hjälpa, där behovet är mest trängande.

En förbättring anser jag kunna uppnås, om riksdagen medgiver, att här åsyftad oförvitlig tjänsteman, som uppnått slutlön i 8:e manliga respektive 5:e kvinnliga lönegraden och inhaft densamma avsevärd tid utan att hava erhållit befordran, kunde tillerkännas ytterligare ett ålderstillägg eller, som det nu heter, kunde uppflyttas ytterligare en löneklass.

Kostnaderna för en sådan förbättring behövde ej bliva stora och vid inträdande mera normal befodringsfrekvens skulle dessa kostnader automatiskt minskas. För det närmaste året skulle det gälla, att på detta sätt uppflytta cirka 500 tjänstemän inom alla trafikverken en löneklass, motsvarande en avlöningsökning av något över 300 kronor per tjänsteman och år. Då kostnaderna till huvudsaklig del drabba poststaten, och då postverkets driftöverskott inlevereras för kalenderår, torde den belastning i form av minskade driftöverskott från affärsverken, som skulle åsamkas statsbudgeten för budgetåret 1925—1926, uppgå till ett belopp av högst 75,000 kronor, en kostnadsökning, som på intet sätt synes behöva avspegla sig i ökade anslag, då dessa redan låra rymma en marginal tillräckligt vid att kunna omfatta jämväl denna ökning.

Vad här föreslås är ingen fullständig nyhet inom statsförvaltningen, då för tullverkets motsvarande rekryteringsgrad, kammarskrivaregraden, medgivits att sex års kvarblivande i slutlöneläge skall medföra rätt till uppflyttning i närmast högre löneklass.

Det torde icke här behöva påpekas, att jag använt nu gällande avlöningsreglementes beteckning på tjänster och lönegrader och alltså ej tagit hänsyn till de förändringar härutinnan, som nu ligga under riksdagens prövning och som i sak icke komma att rubba något av vad här anförts.

På grund av förestående får jag vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte medgiva att postexpeditör, såväl manlig som kvinnlig, telegrafassistent, manlig kontorskrivare och stationsskrivare, som tillhört eller med tillämpning av avlöningsreglementets bestämmelse om tillgodoräknande av tjänstetid kan anses hava tillhört för dem bestämd lönegrads högsta löneklass i sex år, skall äga att under de för uppflyttning i högre löneklass eljest föreskrivna villkor åtnjuta lön i närmast högre löneklass inom närliggande lönegrad, såsom om denna senare löneklass tillhörde den för tjänstemannen bestämda lönegraden.

Stockholm den 22 januari 1925.

Teodor Julin.